

بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران

حسن احمدی^۱

محمدعلی مدیری^۲

مجید حیدری^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

چکیده

مالیات‌ها یکی از بزرگترین اقلام هزینه را برای اکثر شرکت‌ها تشکیل می‌دهند، از این رو به شرکت‌ها انگیزه‌ای قوی برای کاهش بار مالیاتی خود با روشی موسوم به اجتناب از پرداخت مالیاتی ارائه می‌دهند، اگر فعالیت‌های مالیاتی جانشینی برای استفاده از بدهی باشد، این امر می‌تواند کیفیت بدهی را افزایش، هزینه‌های مورد انتظار ورشکستگی و ریسک ناتوانی در پرداخت بدهی و در نهایت هزینه‌ی بدهی را کاهش دهد. ریسک مالیاتی می‌تواند ناشی از استراتژی‌های برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت باشد از این رو هدف این تحقیق بررسی بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ با نمونه مشتمل بر ۱۳۳ شرکت است. برای بررسی فرضیه از رگرسیون خطی چند متغیره و داده‌های ترکیبی با استفاده از مدل حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی تاثیر معناداری و منفی دارد. همچنین نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی تاثیر معناداری و معکوسی دارد. نتایج تحلیل‌های چند متغیره نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که از پرداخت مالیات اجتناب می‌کنند، نرخ سود بیشتری را به بدهی‌های خود پرداخت می‌کنند. بدیهی است که بستانکاران، اجتناب از مالیات را به عنوان یک منبع ریسک اعتباری تلقی می‌کنند

واژگان کلیدی

اجتناب مالیاتی، حاکمیت شرکتی، ریسک مالیاتی

۱ دکترای حسابداری، مدیر گروه کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی خرد بوشهر، بوشهر، ایران. Ahmadihassan80@yahoo.com

۲ دانش آموخته مدیریت مالی، موسسه آموزش عالی خرد بوشهر، بوشهر، ایران.

۳ دانش آموخته مدیریت مالی، موسسه آموزش عالی خرد بوشهر، بوشهر، ایران.

۱- مقدمه

اجتناب از مالیات^۱، از خلأهای قانونی در قانون مالیاتی نشأت می‌گیرد. شرکت‌ها با استفاده از روزه‌های قانون مالیات و بازیابی در تصمیمات اقتصادی خود تلاش می‌کنند تا استقراض مالیاتی خود را کاهش دهند. یکی از دلایلی که شرکت‌ها فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات را انجام می‌دهند، استفاده از آن پول برای پرداخت استقراض‌هایشان هست (کاورمن^۲، ۲۰۱۸)؛ به عبارت دیگر صرفه‌جویی مالیاتی شرکت‌ها که از فعالیت‌های اجتناب مالیات حاصل می‌شود، می‌تواند برای تأمین مالی بازپرداخت استقراض‌های شرکت استفاده شود. مسئله تحقیق حاضر بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی^۳ با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی^۴ در شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران هست. بر اساس استدلال کاورمن، مالیات یک از بزرگ‌ترین اقلام هزینه‌ای برای اکثر شرکت‌ها هست. رفتار اجتناب مالیاتی از استراتژی‌های بااهمیت شرکت‌ها محسوب می‌شود. شرکت‌ها با استفاده از اجتناب مالیاتی می‌توانند به کاهش بار مالیاتی خود کمک نمایند. همچنین ریسک مالیاتی نیز می‌تواند به طور خاص از اجتناب مالیاتی نشأت بگیرد. ریسک مالیاتی، می‌تواند از استراتژی‌های برنامه‌ریزی مالی شرکت که به صورت مستقل از کل ریسک عملیاتی است، به وجود بیاید. تحقیقات تجربی بیانگر این مسئله است که شرکت‌های بسیاری در بحث اجتناب مالیاتی بسیار موفق عمل کرده‌اند (کاورمن، ۲۰۱۸).

دسای و هارماپالا^۵ (۲۰۰۹)، شواهدی بر تأثیر مثبت اجتناب مالیاتی بر ارزش شرکت‌ها پیدا کردند؛ اما از طرفی در برخی تحقیقات، اجتناب مالیاتی تأثیر منفی بر شرکت دارد. هانلن^۶ (۲۰۰۹) بیان می‌کند که اجتناب مالیاتی، اثری منفی بر قیمت سهام و عکس‌العمل بازار دارد. همچنین افزایش اجتناب مالیاتی در شرکت‌ها موجب کاهش ارزش شرکت‌ها می‌شود (کاورمن، ۲۰۱۸). باین حال شواهد موجود کاملاً یکنواخت نیست. تحقیق‌ها نشان می‌دهند که عواقب اجتناب مالیاتی به صورت گسترده‌ای بر روی سهامداران متمرکز هست. از این رو شرکت‌هایی که از اجتناب مالیاتی به خوبی استفاده می‌کنند، می‌توانند در سودمندی سهامدارانشان از این طریق نقش داشته باشند؛ بنابراین استفاده از اجتناب مالیاتی هنگامی که سود یا قیمت سهام بالا برود ممکن است موجب سودمندی سهامداران در این شرکت‌ها گردد. طبق یافته‌های کاورمن (۲۰۱۸)، استقراض نیز یکی از منابعی هست که در شرکت‌ها نقش مهمی ایفا می‌کند. تحقیقات گذشته به صورت متمرکز، موضوع استقراض را مورد مطالعه قرار نداده است، باین حال حسن^۷ (۲۰۱۴)، نشان داد که اجتناب مالیاتی می‌تواند موجب افزایش

¹ - Tax avoidance

² - Kovermann

³ - Tax risk

⁴ - corporate governance

⁵ - Desai and Dharmapala

⁶ - Hanlen

⁷ - Hasan

هزینه استقراض‌ها می‌شود (کاوورمن، ۲۰۱۸). لیم^۱ (۲۰۱۱)، به نتایج معکوسی دست پیدا کرد. طبق تحقیقات لیم (۲۰۱۱)، اجتناب مالیاتی می‌تواند برای بدهکاران بسیار مفید باشد، زیرا موجب حفظ وجه نقد، برای پرداخت مالیات می‌گردد که این مسئله می‌تواند برای پرداخت استقراض‌هایشان آن‌ها را کمک نماید؛ بنابراین این مسئله می‌تواند به سؤال بسیاری از شرکت‌هایی که با کمبود بودجه مواجه هستند پاسخ دهد که آیا وجه نقدشان را باید برای پرداخت استقراض‌هایشان حفظ کنند یا از آن برای پرداخت مالیات استفاده کنند.

ممکن است بین ذینفعان تضاد منافع وجود داشته باشد. ممکن است استراتژی یک شرکت برای حذف یا کاهش مالیات منفعی برای سهامداران و مدیرانش فراهم نماید، اما این استراتژی به ضرر دولت و جامعه تمام شود. تحقیقات مربوط به اجتناب مالیاتی، عموماً روی موضوعاتی نظیر اعتبارات مالیاتی، سهامداران و جامعه متمرکز شده است. با توجه به مفاهیم تئوری نمایندگی باید اذعان نمود که مدیران در خصوص افزایش ارزش شرکت پاسخگو می‌باشند و مالکین نیز درصدد ارزیابی مدیران و کارگزاران هستند تا دریابند آیا آن‌ها وظایف خود را به‌درستی ایفا می‌نمایند یا خیر؟ علاوه بر این، آن‌ها علاقه‌مندند تا بفهمند مدیران چگونه و از چه طریق به اهداف تعیین‌شده دست می‌یابند. در این بین ممکن است از منظر سهامداران؛ فریب دولت و گریز از پرداخت مالیات، نه تنها توجیه‌پذیر باشد؛ بلکه مطلوب و پسندیده هم واقع شود. درحالی‌که جامعه و بخش عمومی انتظار دارند شرکت‌ها شهروندان خوبی باشند و سهم مالیات خود را به‌درستی و به‌موقع پرداخت نمایند و این استراتژی شرکت از منظر سایر گروه‌ها ناپسند تلقی شود.

در این تحقیق به بیان چارچوب و محدوده پژوهش اختصاص دارد. در این تحقیق محقق بایان کلیات تحقیق انجام‌شده، شرح مختصری در مورد کلیه مراحل انجام‌شده ارائه می‌دهد، که بدین ترتیب زمینه برقراری ارتباط با مخاطب و در جریان قرار دادن او در مورد چگونگی ایجاد و انجام تحقیق را فراهم می‌سازد. در این تحقیق موضوعاتی مانند بیان مسأله، اهمیت و ضرورت تحقیق، هدف‌ها و فرضیه‌های تحقیق و قلمرو تحقیق بیان می‌شود.

۲- بیان مسأله

دراکثرکشورها، بخش عمده‌ای از منابع درآمدی دولت از طریق مالیات تأمین می‌شود. سهم از کل درآمدهای عمومی در میان کشورها متفاوت است. در این میان اجتناب و فرار مالیاتی در کشورها باعث شده است تا درآمدهای مالیاتی آن‌ها همواره از آنچه که برآورده شده است، کمتر باشد؛ بنابراین ازجمله موضوعات بسیار مهم که در حال حاضر دراکثرپژوهش‌های پیرامون مالیات موردتوجه است، بحث اجتناب مالیاتی و فرار مالیاتی و عوامل مؤثر بر آن و نتایجی است که از آن حاصل می‌شود. منظور از اجتناب مالیاتی تلاش در جهت کاهش مالیات پرداختنی است (هانلون و همکاران^۲، ۲۰۱۰).

^۱ - Lim

^۲ - Hanlon et al

یکی از عوامل اصلی بهبود کارایی اقتصادی، سازوکارهای حاکمیت شرکتی است که دربرگیرنده مجموعه‌ای از روابط میان شرکت، هیئت مدیره، سهامداران و سایر گروههای ذینفع است (برل و مینز^۱، ۱۹۳۲). سازوکارهای حاکمیت شرکتی با ارزش ایجاد شده برای سهامداران رابطه مستقیم دارد (برادران حسن‌زاده، بادآورنهدی و بابایی، ۱۳۹۱) و اثرکاهندهای برهزینه بدهی شرکت دارد (احمدپور، کاشانی، شجاعی، ۱۳۸۹).

مطالعات مربوط به بحرانها و ورشکستگی‌ها حاکی از آن است که اگرشرکتهای سیستم‌های مناسب کنترلی درخصوص مدیریت ریسک، استفاده ازسیستم حسابرسی داخلی و تطبیق با مقررات وقوانین برای افزایش شفافیت صورت‌های مالی را رعایت میکردند، میتوانستند باشرایط بهتر ومطلوبتر دربحران خود را پیش بردهواز خطرات احتمالی بحران وورشکستگی مصون بمانند. نظام حاکمیت شرکتی فرآیندی است کهمی تواند تا حدود زیادی پاسخگوی نیازهای مدیران شرکت‌ها وذینفعان آنها در خصوص بکارگیری یا کنترل بحران باشد وآنها در شرایط بحرانی یاری کند. باتوجه به اینکه ریسک مالی دراثرافزایش بدهی درشرکت به سهامداران تحمیل می شود. می توان با حاکمیت شرکتی صحیح آن را کنترل نموده و کاهش دهیم. به همین دلیل پژوهش حاضر به بررسی نقش تعدیل کنندگی ریسک مالی بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی می‌پردازد.

مالیات بردرآمد مبالغ قابل توجهی به شرکت وسهامداران آنها تحمیل می کند به ویژه باشیوه مرسوم مالیات گیری مقادیر قابل توجهی از منابع شرکت‌ها به دولت انتقال می یابد. برای کاهش انتقال منابع، اقداماتی تحت عنوان برنامههای اجتناب مالیاتی توسط مدیران شرکت‌ها بهاجرا درمی آید. برنامه‌های اجتناب مالیاتی در قالب تنظیم حساب های مالی، آرایش خلاقانه حسابها و یاعدم ارایه تمامی اطلاعات صورت می گیرد (موسوی جهرمی و همکاران، ۱۳۸۸). ارزیابی صندوق بین المللی پول از درآمد مالیاتی جمع آوری شده در طول بحرانهای مالی بیان میدارد که شرکت‌ها برای تأمین مالی عملیاتی خود از اجتناب مالیاتی به عنوان یک مکانیسم مهم که شرکت‌ها برای حفظ سرمایه خود ویا برای مواجهه با کاهش نیازهای سرمایه در دوران بحرانی استفاده می کنند (بروندولو، ۲۰۰۹).

در طول بحران مالی شدید، شرکت‌ها باخطر ورشکستگی مواجه می‌شوند، از آن جایی که هزینه‌های بالقوه ورشکستگی بالاست، شرکت‌ها شیوه اجتناب مالیاتی را به کار می‌برند وبدین ترتیب برنامه‌ریزی مالیاتی واجرای طرحی برای کاهش هزینه مالیات بردرآمد و دستور کار شرکت قرار می‌گیرد. سیستم حاکمیت شرکتی سازوکاری است که ازطریق اعمال آن، مشکلات نمایندگی برطرف می‌شود، کیفیت اطلاعات ارائه شده شرکت‌ها بهبود می‌یابد. رعایت حقوق سهامداران و کلیه ذینفعان از جمله دولت وعموم مردم جامعه کانون توجه قرار می‌گیرد (باباجانی و عبدی، ۱۳۸۹). براساس چارچوب تحلیلی، می‌توان عموم را ذینفع شرکتی در نظر گرفت، زیرا عموم باپرداخت مالیات، زیرساخت ملی را برای انجام عملیات شرکت‌ها فراهم

¹ - Berle and Means

کرده اند. یکی از ذی نفعان اصلی شرکت‌ها، دولت است؛ که بخش عمده‌ای از منابع درآمدی خود را از طریق وصول مالیات تأمین می‌کنند (باباجانی و عبدی، ۱۳۸۹).

این مطالعه ارتباط بین نرخ مؤثر مالیات شرکتی و نوسانات نرخ‌های مالیات شرکتی مؤثر در آینده را در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران را بررسی می‌کند. مطالعات موجود در مورد ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی عمدتاً نشان می‌دهد که سطح بالای اجتناب مالیاتی ریسک مالیات شرکت را افزایش می‌دهد. حسن و همکاران^۱ (۲۰۱۴) شواهدی ارائه کرد که نشان می‌دهد شرکت‌هایی با نرخ مالیات شرکتی مؤثر پایین‌تر به دلیل سطح بالاتر اجتناب مالیاتی، هزینه‌های بهره بالاتری را برای تأمین مالی بدهی متحمل می‌شوند. در مقابل، گوه و همکاران^۲ (۲۰۱۶) شواهدی ارائه کرد مبنی بر اینکه شرکت‌هایی با سطوح بالاتر اجتناب مالیاتی هزینه‌های سرمایه کمتری دارند و استدلال کرد که اجتناب مالیاتی جریان نقدی را افزایش می‌دهد.

مطالعات موجود سه دلیل را نشان می‌دهد که چرا اجتناب مالیاتی ریسک مالیات شرکت را افزایش می‌دهد. دلیل اول این است که اجتناب از مالیات شرکت‌ها احتمال تحمیل هزینه‌های مالیاتی بالاتر به دلیل بررسی‌های مالیاتی و جریمه‌های مقامات مالیاتی در آینده را افزایش می‌دهد. دلیل دوم این است که شرکت‌ها هزینه‌های مالیاتی خود را با اجتناب از آن‌ها به روشی موقت که نمی‌توان به‌طور مداوم در آینده استفاده کرد، کاهش می‌دهد (گوتتر، ماتسونگا و ویلیامز^۳ (۲۰۰۶)). با عنایت به مراتب فوق، می‌توان گفت که حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی از مسائلی بوده است که از دیرباز مورد توجه مقررات‌گذاران بازار سرمایه و حتی حوزه مالیاتی بوده است. بسیاری معتقدند که حاکمیت شرکتی قوی می‌تواند بر کنترل مالیات اثر داشته و اجتناب مالیاتی را تحت تاثیر قرار دهد. از سوی دیگر، ریسک مالی نیز می‌تواند با حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی رابطه مشخصی داشته باشد. بدین ترتیب که با افزایش ریسک مالی ممکن است اجتناب مالیاتی و یا حتی حاکمیت شرکتی دستخوش تغییر شود. باین بیان، مسأله اصلی تحقیق حاضر به شرح زیر قابل تبیین است: آیا اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد؟

۳- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

نتایج پژوهش حاضر می‌تواند دستاوردها و ارزش افزوده علمی زیر را به همراه داشته باشد: یکی از موارد مهم برای منابع درآمدی آینده، مالیات است. مالیات علاوه بر تأمین مالی مورد نیاز دولت، نقدینگی را نیز کنترل کرده و ضمن توزیع بهتر درآمد و ثروت کشور، آن‌ها را در محل‌های مناسب خرج می‌کند. اجتناب مالیاتی و فرار از پرداخت مالیات در کشورها باعث شده است تا درآمدهای مالیاتی از آنچه برآورد شده است کمتر باشد. از دیدگاه نظری، منظور از اجتناب مالیاتی، تلاش در جهت کاهش مالیات‌های پرداختی است (هانلون و همکاران، ۲۰۱۰).

^۱ - Hasan et al

^۲ - Goh et al

^۳ - Guenther & Matsunaga & Williams

فرار مالیاتی نوعی تخلف قانونی، اما اجتناب از مالیات، درواقع نوعی استفاده از خلاهای قانونی در قوانین مالیاتی در جهت کاهش مالیات است، بنابراین از آنجایی که اجتناب مالیاتی، فعالیتی به ظاهر قانونی است، از این رو به نظر می رسد بیشتر از فرار مالیاتی در معرض دید باشد و چون اجتناب مالیاتی در محدوده ای معین جهت استفاده از مزایای مالیاتی است و به طور عمده قوانین محدود کننده ای در زمینه کنترل اجتناب مالیاتی وجود ندارد (جم، ۱۳۷۹).

یکی از این تصمیمات بسیار مهم مدیریتی، اجتناب از مالیات است. از دیدگاه سنتی اجتناب از مالیات، فعالیتی با ارزش افزوده برای شرکت ها است که موجب انتقال ثروت از دولت به سهامداران می شود (پارک و همکاران^۱، ۲۰۱۶).

همچنین اجتناب مالیاتی می تواند انعکاسی از نظریه مسئله نمایندگی باشد و ممکن است منجر به تصمیمات مالیاتی شود که منافع شخصی مدیر را دنبال کند لذا یکی از چالش های پیش روی سهامداران و هیات مدیره، یافتن روش ها و انگیزه های کنترلی است تا هزینه های نمایندگی را به حداقل برسانند مدیرانی که به دنبال منافع شخصی خود هستند ساختار شرکت را پیچیده تر کرده و معاملاتی را که باعث کاهش مالیات می شود، انجام می دهند و از این طریق منابع شرکت را در جهت منافع شخصی خود به کار می گیرند وجود مأموران مالیاتی قوی باعث افزایش نظارت بر کار مدیران و کاهش استفاده از منابع داخلی شرکت ها شده و حاکمیت شرکتی ضعیف باعث افزایش در سطح اجتناب مالیاتی می شود اجتناب مالیاتی، منافع نهایی سپر مالیاتی بهره را کاهش می دهد و ممکن است روی تصمیمات مربوط به ساختار سرمایه تأثیر گذار باشد (قرنجیک و گرکز، ۱۳۹۷).

برخی از پژوهشگران استدلال نمودند که راهبری شرکتی عاملی مؤثر بر نوع واکنش شرکت نسبت به تغییرات نرخ مالیات شرکت ها می باشد. هنگامی که دولت ضعیف باشد، افزایش نرخ مالیاتی منجر به این می شود که شرکت ها تدابیری بیندیشند که مالیات بنگاه را کاهش دهند. شرکت ها این کار را از روش های طرق مختلفی مانند نقض و تخطی از قوانین و استفاده از خلاهای قانونی و غیره انجام می دهند. زمانی که راهبری شرکتی قوی باشد، افزایش نرخ مالیاتی بنگاه می تواند زمینه کسب بازدهی بیشتری را برای شرکت فراهم نماید. پژوهش های تجربی حاکی از آن است که بازار به سیاست های مالیاتی شرکت ها واکنش نشان می دهد و با واکنش منفی شرکت هایی را که رویه متهورانه ای در پیش گرفتند، جریمه می نمایند. درواقع، فعالیت های اجتناب مالیاتی می تواند هزینه های غیر مالیاتی مستقیم و غیر مستقیمی برای شرکت به وجود آورد (هانلون و هیتز من ؛ ۲۰۱۰).

¹ - Park et al

۴- چارچوب نظری فرضیه های تحقیق

اجتناب از مالیات یکی از چندین گزینه سرمایه گذاری است که شامل ریسک است (آرمسترانگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). به عبارت دیگر، شرکت‌ها با استقبال از افزایش ریسک اجتناب مالیاتی، انتظار بازگشت‌های بالاتر پس از مالیات را دارند. آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۵) ارتباط بین حاکمیت شرکتی، پیگیری منافع خصوصی توسط مدیریت و اجتناب از مالیات را تحلیل کرد. آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۵) شواهدی را ارائه کرد که نشان می‌دهد مدیران در زمانی که سطح تعقیب مدیریتی منافع خصوصی بالا است، گرایش به اجتناب مالیاتی بالاتر از حد لازم دارند. علاوه بر این، پارک^۲ (۲۰۱۸) رابطه بین اجتناب مالیاتی و پیگیری مدیران برای سود خصوصی را تجزیه و تحلیل کرد و پیشنهاد کرد که اجتناب مالیاتی سرمایه گذاری بیش از حد را افزایش می‌دهد و سودآوری آینده و همچنین توزیع ثروت را کاهش می‌دهد. این مطالعه نتایج را به گونه‌ای تفسیر می‌کند که اجتناب مالیاتی، پیگیری منافع خصوصی مدیران را افزایش می‌دهد. بر اساس شواهد مطالعات قبلی، راهبرد اجتناب از مالیات شرکتها به طور مداوم در آینده غیرممکن است و یک سرمایه گذاری موقت برای کاهش هزینه های مالیاتی است که یکی از بسیاری از گزینه های سرمایه گذاری پرخطر است. می توان استنباط کرد که در آینده با نرخ های مالیاتی بالاتر این امر معکوس خواهد شد.

علاوه بر این، در مورد شرکتی که نرخ مالیات موثر پایین را به عنوان یک استراتژی اجتناب از مالیات برای کاهش هزینه های مالیاتی دنبال می کند، می توان استنباط کرد که شرکت باید ریسک بیشتری را بپذیرد و بنابراین عدم اطمینان از نرخ موثر مالیاتی شرکت در آینده افزایش می یابد. برای شرکت ها دشوار است که به طور مداوم بار مالیاتی خود را در سطح پایین نگه دارند و اگر شرکتی نرخ موثر مالیاتی را برای اجتناب از مالیات کوتاه مدت کاهش دهد، نوسانات نرخ موثر مالیاتی در آینده افزایش می یابد. این افزایش در نوسانات نرخ موثر مالیات شرکتها در آینده ممکن است به دلیل افزایش امکان تشخیص توسط مقامات مالیاتی باشد و در نتیجه با پرداخت مالیات اضافی و تحقیقات مالیاتی از مقامات مالیاتی در آینده، هزینه های مالیاتی بالاتری به همراه داشته باشد. این ممکن است به دلیل در دسترس نبودن نرخ مالیات شرکتی موثر نسبتاً بالا در آینده باشد.

هونگ^۳ و همکاران (۲۰۱۸) تاثیر محیط اطلاعات داخلی بر اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی را تجزیه و تحلیل کرد و شواهدی ارائه کرد که نشان می‌دهد هر چه کیفیت محیط اطلاعات داخلی بالاتر باشد، سطح اجتناب مالیاتی بالاتر و ریسک مالیاتی کمتر می‌شود. کانگ و کو^۴ (۲۰۱۴) با بررسی نقش حاکمیت شرکتی شواهدی مبنی بر وجود رابطه منفی معنادار بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکتی ارائه کردند.

علاوه بر این، آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۵) شواهدی ارائه کرد که کارشناسان مالی و مدیران مستقل خارجی سطح اجتناب مالیاتی شدید در شرکت‌ها را کاهش می‌دهند. گوه^۵ و همکاران (۲۰۱۶) شواهدی ارائه کرد مبنی بر اینکه ارتباط

¹ - Armstrong

² - Park

³ - Hong

⁴ - Kang and Ko

⁵ - Goh

منفی معناداری بین سطح اجتناب مالیاتی و هزینه سرمایه وجود دارد و این پدیده زمانی برجسته می شود که حاکمیت شرکتی بهتر باشد. این به عنوان افزایش جریان نقدی توسط اجتناب مالیاتی تفسیر می شود و بر این اساس، سرمایه گذاران نرخ بازده مورد انتظار پایین تری را تقاضا می کنند.

اجتناب از مالیات و ریسک مالیاتی

مطالعات در مورد ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی عمدتاً نشان می دهد که سرمایه گذاری در اجتناب مالیاتی ریسک مالیات شرکت را افزایش می دهد. دیرنگ^۱ و همکاران (۲۰۱۰) اظهار داشت که اجتناب مالیاتی هر چیزی است که مالیات شرکت را نسبت به درآمد قبل از مالیات کاهش دهد. علاوه بر این، هانلون و هایتمن^۲ (۲۰۱۰) بیان کردند که اجتناب مالیاتی به عنوان تداومی از فعالیت ها برای کاهش بدهی مالیاتی در نظر گرفته می شود. حفظ استراتژی اجتناب از مالیات که در حال حاضر توسط شرکت ها در آینده اجرا می شود دشوار است. علاوه بر این، نشان می دهد که نرخ مالیات پایین به دلیل اجتناب مالیاتی در آینده به نرخ مالیاتی بالا تبدیل می شود، زیرا این یک سرمایه گذاری موقت است که در کاهش هزینه مالیات سرمایه گذاری می کند که یکی از چندین جایگزین سرمایه گذاری است که ریسک دارد.

حسن^۳ و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که بین سطح اجتناب از مالیات شرکت ها و اسپرد وام بانکی شرکت ها رابطه مثبت معناداری وجود دارد. شولین^۴ و همکاران (۲۰۲۰) شواهدی ارائه کرد مبنی بر اینکه یک رابطه منفی معنادار بین نرخ موثر مالیات شرکتی و هزینه بدهی وجود دارد. مطالعات موجود مرتبط با اجتناب مالیاتی عمدتاً ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ویژگی های شرکتی یا ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی را تجزیه و تحلیل کردند. کانگ و کو^۵ (۲۰۱۴) با بررسی نقش حاکمیت شرکتی بیان کردند که بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکتی رابطه منفی معناداری وجود دارد. علاوه بر این، کانگ^۶ (۲۰۱۸) اثر اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی را با توجه به استراتژی مالیاتی یک شرکت بر هزینه سرمایه جاسازی شده آزمایش کرد. آنها مقرر کردند که برای گروه هایی که سطوح اجتناب مالیاتی بالایی دارند، هزینه سرمایه با افزایش سطح اجتناب مالیاتی افزایش می یابد و برای گروه هایی با سطوح پایین اجتناب مالیاتی، هزینه سرمایه با افزایش سطح اجتناب مالیاتی کاهش می یابد. کیم^۷ و همکاران (۲۰۲۰) تأثیر اجتناب از مالیات را بر ارتباط بین شهرت شرکت و هزینه ضمنی سرمایه در شرکت های کره ای از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۶ آزمایش کرد. کیم و همکاران (۲۰۲۰) گزارش داد که یک ارتباط منفی معنادار بین شهرت شرکت و هزینه ضمنی سرمایه در گروهی که در اجتناب مالیاتی پرخاشگر بودند یافت نشد.

همانطور که در بالا توضیح داده شد، مطالعات موجود عمدتاً نشان می دهد که سرمایه گذاری در اجتناب از مالیات، ریسک مالیاتی شرکت ها را افزایش می دهد. مطالعات موجود سه دلیل اصلی برای افزایش ریسک مالیات شرکت ها را نشان می دهد. اولاً دلیل آن این است که پایین بودن نرخ مالیات ناشی از فرار مالیاتی شرکت ها، امکان رسیدگی مالیاتی از سازمان

¹ - Dyreng

² - Hanlon & Heitzman

³ - Hasan

⁴ - Shevlin

⁵ - Kang & Ko

⁶ - Kang

⁷ - Kim

مالیاتی را افزایش می‌دهد و امکان پرداخت هزینه‌های مالیاتی بالاتر به دلیل بررسی‌های مالیاتی و جریمه‌های سازمان مالیاتی در آینده افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، کاهش هزینه‌های مالیاتی ناشی از اجتناب مالیاتی، ریسک بیشتری را به همراه دارد. مطالعات موجود نشان می‌دهد دلیل دوم این است که شرکت‌ها هزینه‌های مالیاتی را با اجتناب از مالیات به روشی موقت که دیگر در آینده قابل استفاده نیست کاهش می‌دهند (گونتر، ماتسونگا و ویلیامز^۱، ۲۰۱۶) از آنجایی که نرخ مالیات کاهش یافته توسط این استراتژی مالیاتی نمی‌تواند به طور مداوم در آینده حفظ شود، چنین اجتناب مالیاتی از نقطه نظر شرکت مستلزم ریسک بیشتری است. سوم، مطالعات موجود استدلال می‌کنند که اجتناب مالیاتی ریسک مالیاتی را افزایش می‌دهد، زیرا نرخ مالیات پایین یک شرکت نشان می‌دهد که شرکت در حال سرمایه‌گذاری در یک جایگزین سرمایه‌گذاری با ریسک بالا است. در نهایت، اجتناب از مالیات می‌تواند هزینه‌های آژانس را متحمل شود و شفافیت شرکت را کاهش دهد که می‌تواند باعث عدم اطمینان در جریان‌های نقدی آتی شرکت شود.

علاوه بر این، گونتر و همکاران (۲۰۱۵) نوسانات نرخ‌های مالیات شرکتی مؤثر را به عنوان معیاری برای ریسک شرکت ارائه کرد و ارتباط بین استراتژی مالیاتی و ریسک شرکت را تأیید کرد. با این حال، گونتر و همکاران (۲۰۱۵) هیچ شواهدی مبنی بر وجود ارتباط معنادار بین اجتناب مالیاتی شرکتی و ریسک شرکت پیدا نکرد.

دیرنگ و همکاران (۲۰۰۸) استدلال کرد که نرخ‌های مؤثر مالیات شرکتی با ریسک شرکت ارتباطی ندارد زیرا نرخ‌های مؤثر مالیات شرکتی نشان‌دهنده توانایی شرکت برای سرمایه‌گذاری در سرمایه‌گذاری‌های ممتاز مالیاتی، مانند صندوق‌های شهرداری، است که عاری از محدودیت‌های IRS یا مشکلات قانونی است. به عبارت دیگر، این مفهوم این است که نرخ مؤثر مالیات شرکتی پایین فعلی به دلیل استراتژی اجتناب از مالیات شرکتی به نرخ مالیات بالاتر در آینده تغییر نخواهد کرد و همچنین عدم قطعیت در میزان واقعی مالیات آتی را افزایش نخواهد داد. به عبارت دیگر، شرکت‌ها می‌توانند با توجه به محیط یا ویژگی‌های خود یک استراتژی اجتناب از مالیات پایدار ایجاد کنند. آنها استدلال می‌کنند که به همین دلیل، نرخ مؤثر مالیات شرکتی پایین نشان‌دهنده یک سرمایه‌گذاری پرخطر نیست و همچنین عدم اطمینان در مورد جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری را افزایش نمی‌دهد.

اجتناب از مالیات، ریسک مالیاتی و حاکمیت شرکتی

شاکلفورد و شولین^۲ (۲۰۰۱) شواهدی ارائه کردند مبنی بر اینکه عوامل مرتبط با حاکمیت شرکتی عوامل تعیین‌کننده مهم اجتناب مالیاتی هستند. علاوه بر این، ویلسون^۳ (۲۰۰۹) شواهدی ارائه کرد که نشان می‌دهد شرکت‌های تجاری سود مالیاتی با حاکمیت شرکتی خوب، بازده ملزاد بیشتری نسبت به شرکت‌های تجاری سود مالیاتی با حاکمیت شرکتی ضعیف ایجاد می‌کنند. هونگ^۴ و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر محیط اطلاعات داخلی بر اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی را تجزیه و تحلیل کرد و شواهدی ارائه کرد که نشان می‌دهد هر چه کیفیت محیط اطلاعات داخلی بالاتر باشد، سطح اجتناب مالیاتی بالاتر و ریسک مالیاتی کمتر می‌شود. کانگ و کو (۲۰۱۴) با بررسی نقش حاکمیت شرکتی شواهدی مبنی بر وجود رابطه منفی

^۱ - Guenther, D.A.; Matsunaga, S.R.; Williams, B.M.

^۲ - Shackelford & Shevlin

^۳ - Wilson

^۴ - Hong

معنادار بین اجتناب مالیاتی و ارزش شرکتی ارائه کرد. علاوه بر این، آرمسترانگ و همکاران (۲۰۱۵) شواهدی ارائه کرد که کارشناسان مالی و مدیران مستقل خارجی سطح اجتناب مالیاتی شدید در شرکت ها را کاهش می دهند.

گوه و همکاران (۲۰۱۶) شواهدی ارائه کرد مبنی بر اینکه ارتباط منفی معناداری بین سطح اجتناب مالیاتی و هزینه سرمایه وجود دارد و این پدیده زمانی برجسته می شود که حاکمیت شرکتی بهتر باشد. تصور این است که اجتناب مالیاتی جریان نقدی را افزایش می دهد و بنابراین سرمایه گذاران نرخ بازده مورد انتظار کمتری را طلب می کنند.

مونت نگرو^۱ (۲۰۲۱) ارتباط بین مسئولیت اجتماعی، حاکمیت شرکتی و فرار مالیاتی را آزمایش کرد. مونت نگرو (۲۰۲۱) شواهدی ارائه کرد که نشان می دهد هر چه حکومت ملی بالاتر باشد، سطح اجتناب از مالیات کمتر است. علاوه بر این، لی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) ارتباط بین نامگذاری به عنوان تحسین برانگیزترین شرکتها و اجتناب از مالیات را آزمایش کرد. لی و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند که شرکت هایی که به عنوان تحسین برانگیزترین شرکت ها تعیین شده اند، تمایلی به اجتناب از مالیات ندارند.

بر اساس شواهد حاصل از این مطالعات موجود، می توان استنباط کرد که شرکت هایی با حاکمیت شرکتی برتر نسبت به شرکت هایی که حاکمیت شرکتی نسبتاً ضعیفی دارند، افزایش ریسک شرکت را به دلیل اجتناب مالیاتی کاهش می دهند. سهامداران خارجی یا مدیران مستقل خارجی قادر خواهند بود تا با حفظ سطح بالایی از نظارت و کنترل بر مدیریت، عدم قطعیت نرخ های مؤثر مالیات شرکتی ناشی از نرخ های مؤثر مالیات شرکتی را کاهش دهند. بر اساس این استنباط ها، این مطالعه در نظر دارد تا تأثیر حاکمیت شرکتی را بر ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ریسک شرکت بررسی کند.

۵- پیشینه داخلی و خارجی

خوشکار و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی "نقش تعدیلگر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها بر رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی" پرداخته اند. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش برگرفته از صورت های مالی ۱۴۲ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۱ می باشد. پژوهش انجام شده از نظر نوع هدف جزء پژوهش های کاربردی است و روش پژوهش از نظر ماهیت و محتوایی همبستگی می باشد و برای تجزیه و تحلیل فرضیه از تحلیل پانلی کمک گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد که بین کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد و مسئولیت پذیری اجتماعی، این رابطه منفی و معنی دار را تقویت می کند.

حاجیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی "بررسی تأثیر ریسک مالیاتی و اجتناب مالیاتی بر هزینه استقراض" پرداخته اند. نمونه آماری تحقیق شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ با نمونه مشتمل بر ۲۰۵ شرکت است. برای بررسی فرضیه از رگرسیون خطی چند متغیره و داده های ترکیبی با استفاده از مدل حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه اول نشان داد اجتناب مالیاتی بر هزینه استقراض تأثیر معناداری و مستقیمی دارد. همچنین نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد ریسک مالیاتی بر هزینه استقراض تأثیر معناداری و معکوسی دارد. و در فرضیه سوم نتایج آزمون فرضیه نشان داد نماگر ریسک بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و هزینه استقراض تأثیر معناداری

¹ - Montenegro

² - Lee

و معکوسی دارد. نتایج تحلیل‌های چند متغیره نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که از پرداخت مالیات اجتناب می‌کنند، نرخ سود بیشتری را به بدهی‌های خود پرداخت می‌کنند. بدیهی است که بستانکاران، اجتناب از مالیات را به عنوان یک منبع ریسک اعتباری تلقی می‌کنند.

ساری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به " بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی شرکت‌ها" پرداخته‌اند. این پژوهش، با استفاده از اطلاعات ۱۱۴ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۴ با الگوسازی مفهومی و مدل‌سازی آماری اندازه‌گیری ریسک مالیاتی براساس مولفه عدم اطمینان، به بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی در شرکت‌ها می‌پردازد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رابطه منفی معناداری بین نرخ موثر مالیاتی و بی‌ثباتی وضعیت مالیاتی وجود دارد؛ به این معنی که شرکت‌های با نرخ موثر مالیات کمتر، وضعیت مالیاتی بی‌ثباتی در طول زمان دارند. از طرفی، بررسی رابطه اجتناب مالیاتی با اختلاف مالیاتی شرکت‌ها نیز بیانگر افزایش اختلاف مالیاتی با کاهش نرخ موثر مالیاتی می‌باشد. براساس یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که یکی از پیامدهای اجتناب مالیاتی شرکت‌ها، افزایش ریسک مالیاتی آن‌ها است. یافته‌های این پژوهش، شواهد جدیدی در مورد پیامدهای اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را فراهم می‌نماید. این یافته‌ها برای ارزیابی ریسک مالیاتی شرکت‌ها براساس نرخ موثر مالیاتی آن‌ها قابل استفاده می‌باشد. براساس یافته‌های پژوهش، به سرمایه‌گذاران و مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود به پیامدهای کاهش مالیات شرکت‌ها توجه نمایند.

فخری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی " بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی" پرداخته‌اند. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش برگرفته از صورت‌های مالی ۱۲۰ سال - شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۶-۱۳۹۱ می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که میان حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین توانایی مدیریت رابطه میان حاکمیت شرکتی و اجتناب از مالیات را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

رضایی پتیه نوئی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی "مدل‌بندی نقش تعدیلی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین اعتماد اجتماعی و اجتناب مالیاتی" پرداخته‌اند. پرسشنامه مذکور برای ۱۱۶ شرکت ارسال گردید که در نهایت تعداد ۸۲ شرکت به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند و در تحلیل‌های آماری لحاظ شدند. پس از اطمینان یافتن از برازش قابل قبول مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که اعتماد اجتماعی موجب کاهش اجتناب مالیاتی شرکت می‌گردد. علاوه بر این مطابق با پیش‌بینی نظریه جایگزینی، نتایج نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی رابطه منفی بین اعتماد اجتماعی و اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را تضعیف می‌کند.

چوی و هیونگجو^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی، ریسک مالیاتی و حاکمیت شرکتی: شواهدی از کره پرداختند. این مطالعه ارتباط بین نرخ مؤثر مالیات شرکتی و نوسانات نرخ‌های مالیات شرکتی مؤثر در آینده را در شرکت‌های کره‌ای بررسی می‌کند. ما تأثیر حاکمیت شرکتی را بر ارتباط بین اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی تحلیل کردیم. نمونه ما از تمام شرکت‌های فهرست شده در بازار شاخص قیمت سهام مرکب کره تشکیل شده است. اجتناب مالیاتی هر شرکت را به‌عنوان GAAP ETR، Cash ETR و LTD اندازه‌گیری می‌کنیم و از رتبه‌بندی حاکمیت شرکتی سرویس حاکمیت

¹ - Choi & Park

شرکتی کره برای اندازه‌گیری حاکمیت شرکتی استفاده می‌کنیم. نتایج نشان می‌دهد که نوسانات نرخ مؤثر مالیات شرکتی و نرخ مؤثر مالیات شرکتی رابطه منفی معناداری دارند. نتایج نشان می‌دهد که با افزایش سطح اجتناب مالیاتی شرکت، ریسک مالیاتی کاهش می‌یابد و زمانی که سطح اجتناب مالیاتی شرکت کاهش می‌یابد، ریسک مالیاتی افزایش می‌یابد. علاوه بر این، متوجه می‌شویم که هر چه ساختار حاکمیت شرکتی بهتر باشد، سطح نظارت و کنترل مدیران بالاتر است و در نتیجه تأثیر فرار مالیاتی بر ریسک مالیات شرکت‌ها در آینده کاهش می‌یابد. یافته‌های این مطالعه در مورد اجتناب مالیاتی و حاکمیت شرکتی برای سرمایه‌گذاران مهم است زیرا ریسک مالیاتی می‌تواند به طور قابل توجهی بر رفاه سرمایه‌گذاران تأثیر بگذارد.

سونارتو^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی "تأثیر حاکمیت شرکتی بر اجتناب مالیاتی: نقش سودآوری به عنوان یک متغیر میانجی" پرداخته‌اند. نتایج انتخاب نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند طی مشاهده شامل ۲۰۹ شرکت است که گزارش‌های سالانه کامل و یادداشت‌های گزارش مالی خود را تا ۳۱ دسامبر ۲۰۱۸ منتشر کردند. نتایج نشان داد که مالکیت نهادی و هیئت مدیره مستقل تأثیری بر سودآوری نداشته است. سودآوری نیز بر اجتناب مالیاتی تأثیری نداشت. یافته‌های بیشتر نشان داد که مالکیت نهادی و کمیته حسابرسی بر اجتناب مالیاتی تأثیر مثبت دارد. از نتایج آزمون سوبل، این مطالعه نشان داد که سودآوری نمی‌تواند تأثیر مالکیت نهادی، هیئت مستقل کمیسیون‌ها و کمیته حسابرسی را بر اجتناب مالیاتی واسطه کند. این مطالعه به طور تجربی موفق به اثبات تأثیر معنادار کمیته حسابرسی بر سودآوری، مالکیت نهادی بر اجتناب مالیاتی و کمیته حسابرسی بر اجتناب مالیاتی شده است. بنابراین، این مطالعه از نظریه نمایندگی و مدل تحقیق از مطالعات قبلی پشتیبانی می‌کند.

روحیاتی^۲ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی "مسئولیت اجتماعی شرکت، حاکمیت شرکتی خوب و جبران خسارت مدیریت در برابر اجتناب مالیاتی" پرداخته‌اند. هدف این مطالعه به دست آوردن شواهد تجربی در رابطه با تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت، حاکمیت شرکتی خوب و جبران خسارت مدیریت بر اجتناب مالیاتی است. جامعه مورد مطالعه در این تحقیق شرکت‌های معدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار اندونزی در سال ۲۰۱۶-۲۰۱۸ می‌باشد. تعیین نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، نمونه‌ای متشکل از ۸ شرکت با ۴۰ داده مشاهده‌ای به دست آمد. تکنیک تحلیل و آزمون فرضیه‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون داده‌های تابلویی از طریق Eviews-9 انجام شده است. نتایج نشان می‌دهد که مسئولیت اجتماعی شرکتی بر اجتناب مالیاتی اثر مثبت، حکمرانی خوب شرکتی بر اجتناب مالیاتی تأثیری ندارد و جبران خسارت مدیریت بر اجتناب مالیاتی تأثیر منفی دارد.

عبدالفتاح^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی "اجتناب از مالیات، حاکمیت شرکتی و مسئولیت اجتماعی شرکت: مورد بازار سرمایه مصر" پرداخته‌اند. نمونه از ۴۳ شرکت تولیدی فهرست شده در بورس اوراق بهادار اندونزی از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ استفاده می‌کند، به طوری که کل نمونه در این مطالعه بالغ بر ۱۷۲ سال شرکت است. نتیجه نشان می‌دهد که

¹ SUNARTO

² Rohyati

³ Abdelfattah

اجتناب مالیاتی با کارایی سرمایه گذاری رابطه منفی دارد. با این حال، افشای مسئولیت اجتماعی شرکت و افشای ریسک بر کارایی سرمایه گذاری تأثیری ندارد. علاوه بر این، یک نتیجه دیگر نشان می‌دهد که حاکمیت شرکتی نتوانست اثر اجتناب مالیاتی را بر کارایی سرمایه گذاری تعدیل کند. علاوه بر این، حاکمیت شرکتی می‌تواند تأثیر منفی افشای مسئولیت اجتماعی شرکت را بر کارایی سرمایه گذاری تضعیف کند و همچنین حاکمیت شرکتی تأثیر منفی افشای ریسک بر کارایی سرمایه گذاری را به همراه دارد.

۶- فرضیه‌های پژوهش

۱- اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی تأثیر معناداری وجود دارد.

۲- اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری دارد.

۷- روش پژوهش، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

در این پژوهش برای اینکه نمونه یک نماینده مناسب از جامعه آماری مورد نظر باشد، برای انتخاب نمونه از روش غربالگری (حذفی) استفاده شده است.

نمونه آماری شرکت‌های پذیرفته‌شده در سازمان بورس اوراق بهادار تهران که از شرایط زیر برخوردار باشند: پیش فرض‌ها به ترتیب اعمال شدند بدین صورت که هر شرکتی که در پیش فرض اول قرار گرفته است برای شمارش پیش فرض‌های بعدی لحاظ نگردیده است. در این تحقیق بعد از اعمال پیش فرض‌ها، ۱۳۳ شرکت باقی ماندند.

۸- نحوه سنجش متغیرها

مدل اول (۱) برای فرضیه اول:

$$ETRVOL_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 PTBI_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 PTIVOL_{it} + \beta_6 AbnAcc_{it} + \beta_7 RD_{it} + \beta_8 CFO_{it} + \beta_9 CFOVOL_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل دوم (۲) برای فرضیه دوم:

$$ETRVOL_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 GOV_{it} + \beta_3 5\ YARGETR_{it} * GOV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 PTBI_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 PTIVOL_{it} + \beta_8 AbnAcc_{it} + \beta_9 RD_{it} + \beta_{10} CFO_{it} + \beta_{11} CFOVOL_{it} + \varepsilon_{it}$$

۱. متغیر وابسته: ریسک مالیاتی

۲. متغیرهای مستقل: اجتناب مالیاتی

۳. متغیر تعدیلگر: حاکمیت شرکتی

۴. متغیرهای کنترلی: اندازه شرکت - اهرم مالی - بازده دارایی‌ها - نوسانات سود قبل از مالیات - اقلام تعهدی اختیاری - هزینه

های تحقیق و توسعه - جریان نقدی عملیاتی - نوسانات جریان نقدی عملیاتی

که در روابط فوق:

جدول (۱) تعریف متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه گیری

متغیر	نماد	نوع متغیر	نحوه اندازه گیری
ریسک مالیاتی	ETRVOL	وابسته	نسبت مالیات به سود قبل از کسر مالیات محاسبه و انحراف استاندارد آن نسبت به چهار سال
اجتناب مالیاتی	ETR	مستقل	هزینه مالیات سود قبل از مالیات تقسیم بر سود قبل از مالیات ضرب در ۱-
حاکمیت شرکتی	GOV	تعدیلگر	یک متغیر مجازی است وقتی نمره حاکمیت شرکتی بیشتر از دو باید یک و در غیر اینصورت صفر است
اندازه شرکت	SIZE	کنترلی	لگاریتم طبیعی مجموع دارایی ها
سود قبل از مالیات	PTBI	کنترلی	سود قبل از مالیات / کل دارایی های
اهرم مالی	LEV	کنترلی	نسبت مجموع بدهی ها به مجموع دارایی ها
نوسانات سود قبل از مالیات	PTIVOL	کنترلی	سود ۵ ساله قبل از مالیات / انحراف استاندارد کل دارایی ها
اقدام تعهدی اختیاری	AbnAcc	کنترلی	اقدام تعهدی اختیاری که توسط مدل جونز تعدیل شده
هزینه های تحقیق و توسعه	RD	کنترلی	هزینه های تحقیق و توسعه / کل دارایی های پایان دوره
جریان نقدی عملیاتی	CFO	کنترلی	جریان نقدی عملیاتی / کل دارایی های
نوسانات جریان نقدی عملیاتی	CFOVOL	کنترلی	انحراف استاندارد ۵ سال جریان نقدی عملیاتی / کل دارایی های

۹- یافته های پژوهش

آمار توصیفی

جدول (۲) شاخص های توصیف کننده متغیرهای پژوهش، شاخص های مرکزی، شاخص های پراکندگی و شاخص های شکل توزیع (آمار)

پنل الف - متغیرهای پیوسته									
نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میان	حداک	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
ریسک مالیاتی	ETRVOL	۹۳۱	۰،۰۴۵۵	۰،۰۳۲۵	۰،۴۹۸۷	۰،۰۰۰۰	۰،۰۵۰۶	۳،۴۰۰	۷،۰۷۲۸
اجتناب مالیاتی	ETR	۹۳۱	-۰،۰۹۹۵	-۰،۰۸۹۴	۰،۲۳۶۳	-۰،۸۶۳۳	۰،۱۰۵۸	-۱،۲۵۳۲	۸،۳۳۵۷
حاکمیت شرکتی	GOV	۹۳۱	۰،۰۸۵۹	۰	۱	۰	۰،۲۸۰۴	۲،۹۵۴۹	۹،۷۳۱۵

پنل الف - متغیرهای پیوسته									
نام متغیر	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میان	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
اندازه شرکت	SIZE	۹۳۱	۱۴,۲۱۴۹	۱۳,۹۷۰۷	۱۹,۷۷۳۹	۱۰,۴۹۲۵	۱,۵۷۸۷	۰,۸۶۸۹	۴,۰۷۳۴
سود قبل از مالیات	PTBI	۹۳۱	۰,۱۱۴۳	۰,۰۹۲۱	۰,۶۴۶۷	-۰,۴۰۴۵	۰,۱۴۹۸	۰,۶۲۳۵	۴,۴۴۳۲
اهرم مالی	LEV	۹۳۱	۰,۵۷۴۳	۰,۵۸۲۳	۱,۵۶۵۶	۰,۰۴۶۹	۰,۲۱۸۲	۰,۱۳۴۵	۳,۳۶۴۷
نوسانات سود قبل از مالیات	PTIVOL	۹۳۱	۰,۰۶۷۱	۰,۰۵۳۹	۰,۳۱۲	۰,۰۰۴۹	۰,۰۴۹۷	۱,۵۸۶۲	۵,۹۷۹۶
اقدام تعهدی اختیاری	AbnAcc	۹۳۱	۰,۰۰۰۰	-۰,۰۰۰۴۳	۰,۰۹۱۷	-۰,۰۹۸۱۵	۰,۱۵۱۸	۰,۳۶۹	۸,۰۷۹۳۶
هزینه‌های تحقیق و توسعه	RD	۹۳۱	۰,۰۰۰۲۷	۰,۰۰۰۰۰	۰,۰۸۲۰۲	۰,۰۰۰۰۰	۰,۰۲۸۲	۲,۶۰۹۹	۷,۹۳۱۷
جریان نقدی عملیاتی	CFO	۹۳۱	۰,۱۱۴۲	۰,۰۹۶۸	۰,۶۴۲۵	-۰,۴۶۰۱	۰,۱۲۹۳	۰,۵۹۴۳	۴,۹۸۳۸
نوسانات جریان نقدی عملیاتی	CFOVOL	۹۳۱	۰,۰۸۹۶	۰,۰۷۷۷	۰,۳۳۸۱	۰,۰۰۰۸۵	۰,۰۴۸۷	۱,۰۵۳۶	۴,۱۰۸۳

پنل ب- متغیرهای دو ارزشی

نام متغیر	نماد	نوع طبقه	فراوانی	درصد فراوانی
حاکمیت شرکتی	GOV	۱	۸۰	۸,۶٪
		۰	۸۵۱	۹۱,۴٪

در جدول (۲)، برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها شامل میانگین، میان، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی ارائه شده است. در این میان، پارامترهای مرکزی، دسته‌ای از پارامترهای توصیف کننده‌ی یک توزیع آماری هستند که ویژگی داده‌ها را نسبت به مرکز توزیع بیان می‌کنند. میانگین به عنوان نقطه تعادل و مرکز ثقل یک توزیع آماری، یکی از شاخص‌های مرکزی مناسب برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. در جدول (۲) تعداد مشاهدات مربوط به شرکت‌های مورد مطالعه ۹۳۱ (۱۳۳ شرکت در ۷ سال) است. همچنین مشاهده می‌شود که میانگین و انحراف معیار متغیرهای، ریسک مالیاتی $0/045 \pm 0/051$ ، اجتناب مالیاتی $0/046 \pm 0/051$ ، حاکمیت شرکتی $0/086 \pm 0/280$ ، اندازه شرکت $14/215 \pm 1/579$ ، سود قبل از مالیات $0/114 \pm 0/150$ ، اهرم مالی $0/574 \pm 0/218$ ، نوسانات سود قبل از مالیات $0/067 \pm 0/050$ ، اقدام تعهدی اختیاری $0/000 \pm 0/152$ ، هزینه‌های تحقیق و توسعه $0/003 \pm 0/028$ ، جریان نقدی عملیاتی $0/114 \pm 0/129$ ، نوسانات جریان نقدی عملیاتی $0/090 \pm 0/049$ است.

پایایی متغیرها

جدول (۳) نتایج آزمون مانایی برای متغیرهای مدل‌ها

نتایج	لوین، لین و چو		نماد	متغیرها
	احتمال	آماره		
مانا	۰,۰۰۰	-۱۰۸,۴۰۷	ETRVOL	ریسک مالیاتی
مانا	۰,۰۰۰	-۱۷,۱۷۴	ETR	اجتناب مالیاتی
مانا	۰,۰۰۰	-۷,۶۰۸	GOV	حاکمیت شرکتی
مانا	۰,۰۰۰	-۱۵,۶۳۰	SIZE	اندازه شرکت
مانا	۰,۰۰۰	-۳۱,۹۱۸	PTBI	سود قبل از مالیات
مانا	۰,۰۰۰	-۳۳,۶۱۸	LEV	اهرم مالی
مانا	۰,۰۰۰	-۴۸,۶۱۹	PTIVOL	نوسانات سود قبل از مالیات
مانا	۰,۰۰۰	-۳۹,۴۹۴	AbnAcc	اقدام تعهدی اختیاری
مانا	۰,۰۰۰	-۲۰,۷۶۵	RD	هزینه‌های تحقیق و توسعه
مانا	۰,۰۰۰	-۱۸,۸۳۳	CFO	جریان نقدی عملیاتی
مانا	۰,۰۰۰	-۴۳,۵۶۱	CFOVOL	نوسانات جریان نقدی عملیاتی

* p-value (prob)

قبل از تفسیر نتایج جدول (۳) ذکر این نکته قابل توجه است که در آزمون ریشه واحد، فرض صفر بیانگر نامانایی متغیرها است. در این صورت چنانچه مقدار p کمتر از سطح معناداری ۰/۰۵ باشد فرض صفر رد خواهد شد. به این ترتیب نتایج حاصل از آزمون مانایی برای داده‌های ترکیبی (پانل) در جدول (۳) نشان از مانا بودن تمام متغیرهای مورد مطالعه است.

تحلیل داده‌ها

عدم وجود خودهمبستگی جمله خطا (باقیمانده‌ها)

جدول (۴) آزمون همبستگی سریالی LM

نام متغیر	نوع آماره	احتمال آماره	سطح معناداری
مدل اول	$F(۲,۹۱۹)$	۲۵۳/۵۹۱	۰/۰۰۰
مدل دوم	$F(۲,۹۱۷)$	۲۵۱/۲۱۰	۰/۰۰۰

با توجه به جدول (۴) مشاهده می‌شود دو مدل پژوهش مشکل وجود همبستگی جمله خطا وجود دارد.

ثابت بودن واریانس جمله خطا (باقیمانده‌ها)

جدول (۵) آزمون بروش-پاگان-گودفری

نام متغیر	نوع آماره	احتمال آماره	سطح معناداری
مدل اول	F(۹,۹۲۱)	۲/۵۰۷	۰/۰۰۸
مدل دوم	F(۱۱,۹۱۹)	۲/۱۱۲	۰/۰۱۷

در این آزمون فرض بر ناهمسانی واریانس باقیمانده‌ها است که با توجه به جدول فوق و معنادار بودن مدل‌ها پژوهش، فرضیه ما مبنی بر وجود همسانی واریانس در مدل‌های پژوهش پذیرفته نمی‌شود، الگوها دارای ناهمسانی واریانس می‌باشد و نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده نمود و نیاز به استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) است.

عدم وجود هم خطی بین جملات توضیحی

هم خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل است. در صورت وجود هم خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسأله باعث می‌شود که تعداد متغیرهای معنی-دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم خطی از معیار عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان‌دهنده عدم وجود هم خطی است. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد؛ که میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول (۶) نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین جملات توضیحی در مدل اول و دوم

پژوهش

متغیر	نماد	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
اجتناب مالیاتی	ETR	۰,۸۸۱۰۱۴	۱,۱۳۵۰۵۵
اندازه شرکت	SIZE	۰,۹۲۵۳۷۲	۱,۰۸۰۶۴۶
سود قبل از مالیات	PTBI	۰,۴۹۶۱۷۸	۲,۰۱۵۴۰۵
اهرم مالی	LEV	۰,۶۴۲۵۰۳	۱,۵۵۶۴۱۲
نوسانات سود قبل از مالیات	PTIVOL	۰,۹۲۱۱۴۸	۱,۰۸۵۶۰۱
اقدام تعهدی اختیاری	AbnAcc	۰,۹۸۴۶۷۲	۱,۰۱۵۵۶۶
هزینه‌های تحقیق و توسعه	RD	۰,۹۸۵۵۱۶	۱,۰۱۴۶۹۷
جریان نقدی عملیاتی	CFO	۰,۷۶۲۶۰۰	۱,۳۱۱۳۰۴
نوسانات جریان نقدی عملیاتی	CFOVOL	۰,۹۲۰۹۳۶	۱,۰۸۵۸۵۲

جدول (۷) نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین جملات توضیحی در مدل سوم و چهارم پژوهش

متغیر	نماد	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
اجتناب مالیاتی	ETR	۰,۷۸۴۱۵۵۸	۱,۲۷۵۲۵۶۸
حاکمیت شرکتی	GOV	۰,۵۴۵۸۰۱۱	۱,۸۳۲۱۶۹۱
اجتناب مالیاتی * حاکمیت شرکتی	ETR* GOV	۰,۵۰۹۲۷۵۲	۱,۹۶۳۵۷۵۱
اندازه شرکت	SIZE	۰,۹۱۳۴۶۵۱	۱,۰۹۴۷۳۲۶
سود قبل از مالیات	PTBI	۰,۴۹۴۷۰۴۱	۲,۰۲۱۴۱۰۲
اهرم مالی	LEV	۰,۶۴۲۴۷۷۲	۱,۵۵۶۴۷۵۴
نوسانات سود قبل از مالیات	PTIVOL	۰,۹۱۹۴۷۶۸	۱,۰۸۷۵۷۵۰
اقلام تعهدی اختیاری	AbnAcc	۰,۹۸۴۰۷۵۵	۱,۰۱۶۱۸۲۲
هزینه‌های تحقیق و توسعه	RD	۰,۹۸۵۴۳۰۶	۱,۰۱۴۷۸۴۹
جریان نقدی عملیاتی	CFO	۰,۷۶۰۳۸۱۷	۱,۳۱۵۱۲۹۰
نوسانات جریان نقدی عملیاتی	CFOVOL	۰,۹۱۸۷۸۲۵	۱,۰۸۸۳۹۶۹

۸- تحلیل یافته‌ها

آزمون تشخیص مدل (آزمون چاو)

جدول (۸) نتایج آزمون F لیمر برای مدل‌ها

نتیجه	مقدار p	درجه آزادی	آماره آزمون	
استفاده از داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	(۱۳۲,۷۸۹)	۵/۵۵۱	مدل اول
استفاده از داده‌های تابلویی	۰/۰۰۰	(۱۳۲,۷۸۷)	۵/۵۵۷	مدل دوم

همان‌گونه که در جدول (۸) مشاهده می‌شود فرض صفر مبنی بر برابری همه اثرات خاص شرکت‌ها در مورد مدل‌ها رد می‌شود ($p < ۰/۰۵$). این بدان معنی است که نمی‌توان مدل‌ها را با روی هم ریختن داده‌های مربوط به شرکت‌های مورد مطالعه و به روش Pooling تخمین زد بلکه باید از روش داده‌های پانل استفاده کرد. به عبارتی کارآمدی برآورد مدل‌ها با استفاده از داده‌های پانل برای ۱۳۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مشخص می‌شود.

آزمون تشخیص نوع مدل (آزمون هاسمن)

جدول (۹) نتایج آزمون هاسمن برای مدل‌ها

نتیجه	مقدار p	درجه آزادی	آماره آزمون	
استفاده از مدل اثرات ثابت	۰/۰۴۶	۹	۱۷/۱۵۵	مدل اول

مدل دوم	۲۳/۰۵۲	۱۱	۰/۰۱۷	استفاده از مدل اثرات ثابت
---------	--------	----	-------	---------------------------

همان‌گونه که در جدول (۹) مشاهده می‌شود فرض صفر کاراتر بودن مدل اثرات تصادفی برای شرکت‌های مورد مطالعه رد می‌شود ($p < 0/05$). به عبارتی نتایج بیانگر تأیید اثرات ثابت در برابر اثرات تصادفی است بنابراین مدل‌ها برای ۱۳۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران باید به صورت اثرات ثابت تخمین زده شود.

نتایج فرضیات پژوهش

جدول (۱۱) نتایج بررسی ضرایب جزئی با روش ثابت با توجه به ناهمسانی مدل

متغیر وابسته: ریسک مالیاتی، تعداد دوره: ۷، تعداد تقاطع: ۱۳۳، تعداد ترکیب موزون: ۹۳۱						
$ETRVOL_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 PTBI_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 PTIVOL_{it} + \beta_6 AbnAcc_{it} + \beta_7 RD_{it} + \beta_8 CFO_{it} + \beta_9 CFOVOL_{it} + \varepsilon_{it}$						
متغیرها	نماد	ضرایب	آماره t	خطای استاندارد	احتمال	نتیجه
ضریب ثابت	C	۰,۰۲۴۱	۰,۰۱۰۱	۲,۳۸۵۱	۰,۰۱۷۴	معنادار
اجتناب مالیاتی	ETR	-۰,۰۰۴۲	۰,۰۰۰۷	-۵,۷۶۵۷	۰,۰۰۰۰	معنادار
اندازه شرکت	SIZE	۰,۰۰۰۷	۰,۰۰۰۶	۱,۱۱۳۵	۰,۲۶۵۹	عدم تایید
سود قبل از مالیات	PTBI	۰,۰۰۲۹	۰,۰۰۰۴	۰,۷۱۷۸	۰,۴۷۳۲	عدم تایید
اهرم مالی	LEV	۰,۰۰۰۹۳	۰,۰۰۰۳۶	۲,۶۱۵۸	۰,۰۰۰۹۱	معنادار
نوسانات سود قبل از مالیات	PTIVOL	-۰,۰۰۲۲۷	۰,۰۰۰۸۵	-۲,۶۵۴۷	۰,۰۰۰۸۱	معنادار
افلام تعهدی اختیاری	AbnAcc	۰,۰۰۰۲۷	۰,۰۰۰۲۲	۱,۲۴۵۲	۰,۲۱۳۵	عدم تایید
هزینه‌های تحقیق و توسعه	RD	-۰,۰۰۱۷۶	۰,۰۰۰۶۲	-۲,۸۴۱۳	۰,۰۰۰۴۶	معنادار
جریان نقدی عملیاتی	CFO	۰,۰۰۱۳۹	۰,۰۰۰۲۹	۴,۸۱۱۲	۰,۰۰۰۰۰	معنادار
نوسانات جریان نقدی عملیاتی	CFOVOL	-۰,۰۰۰۵۱	۰,۰۰۰۷۲	-۰,۷۱۱۶	۰,۴۷۷	عدم تایید
وقفه مدل	Res(-1)	۰,۴۲۱۶	۰,۱۰۱۱	۴,۱۷۰۷	۰,۰۰۰۰۰	معنادار
آماره دوربین-واتسون	Durbin-Watson stat	۱/۷۱۵				
آماره F	Prob(F-statistic)	۶۴/۰۵۸				
احتمال آماره F	Prob(F-statistic)	۰/۰۰۰				
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared	۰/۸۱۸				
ضریب تعیین	R-squared	۰/۸۳۳				

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آزمون t: با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی اجتناب مالیاتی می توان نتیجه گرفت اجتناب مالیاتی با ریسک مالیاتی، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد ($p < 0.05$). فرضیه اول مورد تأیید می باشد.

نتایج نشان می دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر t به استثنای متغیر اندازه شرکت، اقلام تعهدی اختیاری و نوسانات جریان نقد عملیاتی برای تمام متغیرها در ناحیه رد فرض صفر قرار می گیرد یعنی به جزء متغیرهای یاد شده، مابقی متغیرها در مدل معنی دار هستند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می دهد که اهرم مالی و جریان نقد عملیاتی تأثیر مثبت و معناداری بر ریسک مالیاتی دارند. همچنین نتایج نشان می دهد که نوسانات سود قبل از مالیات و هزینه های تحقیق و توسعه تأثیر منفی و معناداری بر ریسک مالیاتی دارد.

مدل دوم پژوهش

جدول (۱۲) نتایج بررسی ضرایب جزئی (مدل دوم) با روش ثابت با توجه به ناهمسانی مدل

متغیر وابسته: ریسک مالیاتی، تعداد دوره: ۷، تعداد تقاطع: ۱۳۳، تعداد ترکیب موزون: ۹۳۱						
$ETRVOL_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 GOV_{it} + \beta_3 ETR_{it} * GOV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 PTBI_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 PTIVOL_{it} + \beta_8 AbnAcc_{it} + \beta_9 RD_{it} + \beta_{10} CFO_{it} + \beta_{11} CFOVOL_{it} + \varepsilon_{it}$						
نتیجه	احتمال	آماره t	خطای استاندارد	ضرایب	نماد	متغیرها
معنادار	۰,۰۰۰۵۱	۲,۸۱۲۵	۰,۰۰۰۹۹	۰,۰۲۷۷	C	ضریب ثابت
معنادار	۰,۰۰۰۰۰	-۶,۹۰۹۵	۰,۰۰۰۰۷	-۰,۰۰۰۵	ETR	اجتناب مالیاتی
معنادار	۰,۰۰۰۰۰	۵,۶۲۹۲	۰,۰۰۰۰۴	۰,۰۲۲۴	GOV	حاکمیت شرکتی
معنادار	۰,۰۰۱۴۹	-۲,۴۳۹۶	۰,۰۰۰۴۴	-۰,۰۰۱۰۸	ETR*GOV	اجتناب مالیاتی * حاکمیت شرکتی
عدم تایید	۰,۵۰۳۸	۰,۶۶۸۹	۰,۰۰۰۰۶	۰,۰۰۰۰۴	SIZE	اندازه شرکت
عدم تایید	۰,۳۲۷۹	۰,۹۷۹۱	۰,۰۰۰۳۸	۰,۰۰۰۳۷	PTBI	سود قبل از مالیات
معنادار	۰,۰۰۱۴۱	۲,۴۶۰۲	۰,۰۰۰۳۸	۰,۰۰۰۹۴	LEV	اهرم مالی
معنادار	۰,۰۰۱۹۴	-۲,۳۴۳۹	۰,۰۰۰۸۶	-۰,۰۰۲۰۲	PTIVOL	نوسانات سود قبل از مالیات
عدم تایید	۰,۲۴۴۳	۱,۱۶۵۵	۰,۰۰۰۲۱	۰,۰۰۰۲۵	AbnAcc	اقلام تعهدی اختیاری
معنادار	۰,۰۰۰۳۷	-۲,۹۱۶	۰,۰۰۰۶۲	-۰,۰۰۰۱۸	RD	هزینه های تحقیق و توسعه
معنادار	۰,۰۰۰۰۰	۴,۸۴۵۴	۰,۰۰۰۲۹	۰,۰۰۱۳۹	CFO	جریان نقدی عملیاتی
عدم تایید	۰,۲۱۴۵	-۱,۲۴۲۴	۰,۰۰۰۷۳	-۰,۰۰۰۰۹	CFOVOL	نوسانات جریان نقدی عملیاتی

متغیر وابسته: ریسک مالیاتی، تعداد دوره: ۷، تعداد تقاطع: ۱۳۳، تعداد ترکیب موزون: ۹۳۱						
$ETRVOL_{it} = \beta_0 + \beta_1 ETR_{it} + \beta_2 GOV_{it} + \beta_3 ETR_{it} * GOV_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 PTBI_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 PTIVOL_{it} + \beta_8 AbnAcc_{it} + \beta_9 RD_{it} + \beta_{10} CFO_{it} + \beta_{11} CFOVOL_{it} + \varepsilon_{it}$						
متغیرها	نماد	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال	نتیجه
وقفه مدل	Res(-2)	۰,۴۱۳۳	۰,۰۹۹۹	۴,۱۳۵۴	۰,۰۰۰۰	معنادار
آماره دوربین-واتسون	Durbin-Watson stat		۱/۷۰۶			
آماره F	Prob(F-statistic)		۶۲/۴۳۲			
احتمال آماره F	Prob(F-statistic)		۰/۰۰۰			
ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R-squared		۰/۷۱۷			
ضریب تعیین	R-squared		۰/۷۳۲			

منبع: یافته‌های پژوهشگر

بررسی اعتبار و قدرت الگو:

آزمون t: با توجه به مقدار مثبت ضریب رگرسیونی حاکمیت شرکتی می‌توان نتیجه گرفت حاکمیت شرکتی با ریسک مالیاتی، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت (مستقیم) معناداری دارد ($p < 0/05$). نتایج جدول ۴-۱۶ نشان می‌دهد که ضریب متغیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به متغیر تعدیل‌کننده حاکمیت شرکتی برای شرکت‌های مورد مطالعه معنادار است ($p < 0/05$). بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده و با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیون اجتناب مالیاتی* حاکمیت شرکتی می‌توان نتیجه گرفت که اجتناب مالیاتی با ریسک مالیاتی با توجه به متغیر تعدیل‌کننده حاکمیت شرکتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد. بنابراین فرضیه دوم مورد تایید می‌باشد.

نتایج نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵٪ مقادیر t به استثنای متغیر اندازه شرکت، اقلام تعهدی اختیاری و نوسانات جریان نقد عملیاتی برای تمام متغیرها در ناحیه رد فرض صفر قرار می‌گیرد یعنی به جزء متغیرهای یاد شده، مابقی متغیرها در مدل معنی‌دار هستند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می‌دهد که اهرم مالی و جریان نقد عملیاتی تأثیر مثبت و معناداری بر ریسک مالیاتی دارند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نوسانات سود قبل از مالیات و هزینه‌های تحقیق و توسعه تأثیر منفی و معناداری بر ریسک مالیاتی دارد.

۹- نتیجه گیری

فرضیه ۱: اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی تأثیر معناداری وجود دارد.

با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیونی اجتناب مالیاتی می‌توان نتیجه گرفت اجتناب مالیاتی با ریسک مالیاتی، شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد ($p < 0/05$). فرضیه اول مورد تایید می‌باشد.

اجتناب مالیاتی میتواند ریسکها را به سمت بدهکاران سوق داده و موجب کاهش توانایی آنها در پرداخت بدهی هایشان شود. از سوی دیگر اجتناب مالیاتی میتواند منجر به صرفه جویی پولی بدهکاران شود که این مسئله میتواند قدرت آنها را در پرداخت بدهیهایشان تقویت کند. شرکتها ممکن است دسترسی زیادی به اطلاعات بدهکاران خود داشته باشند به همین دلیل میتوان فرض کرد که هیچ عدم تقارن اطلاعاتی میان شرکتها و بدهکاران وجود ندارد. در چنین محیطهایی طلبکاران آگاه مانند شرکتها قادر به تشخیص انواع اجتناب مالیاتی اعم از کم خطر و پرخطر هستند. از آنجا که ریسک مالیاتی پس از کسر مالیات از جریانات نقدی کمتر قابل پیش بینی می شود طلبکاران میتوانند شرکتهایی با ریسک مالیاتی بالا را به عنوان بدهکاران خطرناکتر تشخیص دهند. اجتناب مالیاتی در شرکتهایی که دارای ریسک کم هستند میتواند ریسک مربوط افزایش پیدا کند با فرض اینکه طلبکاران میتوانند اجتناب مالیاتی را با ریسک پایین و بالا تشخیص دهند اجتناب مالیاتی بر هزینه بدهی به سطوح ریسک مالیاتی مربوطه بستگی دارد؛ بنابراین اثر اجتناب مالیاتی هنگام افزایش سطوح ریسک مالیاتی مربوطه به صورت منفی فراتر از منفی در می آید.

این نتایج با نتایج گوانتر و همکاران (۲۰۱۷)، چوی و هیونگجو (۲۰۲۲)، ساری و همکاران (۱۳۹۸) و حاجیان و همکاران (۱۳۹۹) همسو می باشد.

فرضیه ۲: اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به نقش تعدیلگر حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری دارد.

با توجه به مقدار مثبت ضریب رگرسیونی حاکمیت شرکتی می توان نتیجه گرفت حاکمیت شرکتی با ریسک مالیاتی، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت (مستقیم) معناداری دارد ($p < 0.05$). نتایج جدول ۴-۱۶ نشان می دهد که ضریب متغیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی با توجه به متغیر تعدیل کننده حاکمیت شرکتی برای شرکت های مورد مطالعه معنادار است ($p < 0.05$). بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده و با توجه به مقدار منفی ضریب رگرسیون اجتناب مالیاتی* حاکمیت شرکتی می توان نتیجه گرفت که اجتناب مالیاتی با ریسک مالیاتی با توجه به متغیر تعدیل کننده حاکمیت شرکتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی (معکوس) معناداری دارد. بنابراین فرضیه دوم مورد تایید می باشد.

مالیات یکی از مهمترین منابع درآمدی دولتها به شمار می آید. افزایش درآمد مالیاتی دولتها توانایی خدمت رسانی اجتماعی را تقویت نموده و به تحقق اهداف دولت ها کمک فراوانی میکند لذا دولتها همواره به دنبال افزایش درآمد مالیاتی هستند. از طرفی شرکتها که سهم قابل ملاحظه ای در مالیات پرداختی دارند با اتخاذ تدابیری سعی دارند که مالیات کمتری را پردازند. برای این منظور مدیران این شرکتها استراتژی هایی را برای پرداخت مالیات کمتر در راستای اجتناب مالیاتی به کار می گیرند. از طرفی، ریسک، مالیاتی توانایی شرکت در حفظ ثبات وضعیت مالیاتی در طول زمان و همچنین کاهش اختلاف مالیاتی مودیان با مقامات مالیاتی در خصوص مالیات ابرازی شرکتها را نشان میدهد. اجتناب مالیاتی به دلیل ایجاد عدم اطمینان در وضعیتهای مالیاتی باعث کاهش عدم اطمینان نسبت به پرداخت مالیات در آینده و در نتیجه ریسک مالیاتی می گردد؛ چرا که ممکن است سیاستهای جسورانه مدیران در خصوص مدیریت مالیات از سوی مقامات مالیاتی کشف و منجر به پرداخت مالیات بیشتر گردد. لذا حاکمیت شرکتی میتواند نقش تعدیلگر مثبتی در این رابطه داشته باشد.

این نتایج با نتایج بایار و همکاران (۲۰۱۸)، جاتی و همکاران (۲۰۱۹)، کورمان و همکاران (۲۰۱۹)، سوگیانتو و همکاران (۲۰۲۰)، فیرماسواه و همکاران (۲۰۲۰)، عبدالفتاح و همکاران (۲۰۲۰)، روحیاتی و همکاران (۲۰۲۱)، چوی و هیونگجو (۲۰۲۲) همسو می‌باشد.

پیشنهادهای کاربردی به شرح زیر است:

فرضیه اول:

- به کارگیری استراتژیهای برای پرداخت مالیات کمتر در راستای اجتناب مالیاتی توسط مدیران مدیران شرکتها
- دارندگان بدهی به طور کلی فعالیتهای اجتناب از مالیات شرکتها را به عنوان ریسکهای مهم تلقی میکنند و اثرات ریسکهای ناشی از اجتناب را شناسایی کنند.

- طلبکاران ریسک پذیری اجتناب مالیاتی شرکتها را برای ارزیابی ریسک کلی پیش فرض ارزیابی کنند.

فرضیه دوم:

- لزوم اجرای سیاستهای جسورانه مدیران در خصوص مدیریت مالیات
- توجه ویژه مدیران و سرمایه گذاران به اثرات ریسک اجتناب مالیاتی و شناسایی آنها پیش از سرمایه گذاری
- به اعتبار دهندگان پیشنهاد میگردد در تحلیلهای خود به منظور تصمیم گیری در خصوص اعطای اعتبار به شرکتها در کنار موضوع وجود استراتژی اجتناب مالیاتی، مقوله ریسک مالیاتی را در تحلیل های خود مورد توجه قرار دهند.

منابع و مآخذ

احمدپور، ا؛ و کاشانی پور، م؛ و شجاعی، م. (۱۳۸۹). بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بر هزینه تامین مالی از طریق بدهی (استقراض). بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۱۷(۴)، ۴۸-۱۷.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۱۳۱۴۸۲>

باباجانی، جعفر، عبدی، مجید (۱۳۸۹)، بررسی رابطه اصول راهبری شرکتها و سود مشمول مالیات شرکتها، فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی، شماره ۳، صص ۶۵ - ۸۶

برادران حسن زاده، ر؛ و بادآورنهندي، ی؛ و حسین بابایی، ق. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین برخی مکانیزم های حاکمیت شرکتی با ارزش ایجاد شده برای صاحبان سهام و ارزش افزوده اقتصادی. بررسیهای حسابداری و حسابرسی، ۱۹(۶۸)، ۱-۱۶.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=۲۰۰۹۴۳>

جم، فرهاد. (۱۳۷۹). رفتار حرفه ای مشاوران مالیاتی: اجتناب مالیاتی و فرار مالیاتی «مجله حسابرسی»، ۴۱: ۴۱-۴۳
حاجیان، ن.، بیات، ا.، حبیبی، ر. (۱۳۹۹). تاثیر اجتناب مالیاتی و ریسک مالیاتی بر هزینه بدهی مجله چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۳(۳۰)، ۳۲-۵۴.

خوشکار ف.، اسلامی ساراب م.، کرمی ع. (۱۴۰۰). نقش تعدیلگر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها بر رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵(۸۳)، ۴۰۱-۳۸۴.

رضائی پیته نوئی، یاسر، صفری گرایلی، مهدی، نوروزی، محمد. (۱۳۹۸). مدل‌بندی نقش تعدیلی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین اعتماد اجتماعی و اجتناب مالیاتی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹(۴)، ۲۴۶-۲۲۱

ساری، محمدعلی، اعتمادی، حسین. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی شرکت‌ها. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹(۳)، ۳۷۵-۳۵۳

فخری م.، پاژکی ع.، خوشکار ف. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر رابطه حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۳(۲۳)، ۴۱-۲۲

موسوی جهرمی. یگانه، طهماسبی. فرهاد، فرار مالیاتی در نظام مالیات برارزش افزوده: یک مدل نظری، تابستان ۱۳۸۸، فصلنامه تخصصی مالیات، دوره جدید، شماره ۵.

Abdelfattah, T., & Aboud, A. (2020). Tax avoidance, corporate governance, and corporate social responsibility: The case of the Egyptian capital market. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 38, 100304.

Armstrong, C.S.; Blouin, J.L.; Jagolinzer, A.D.; Larcker, D.F. Corporate governance, incentives, and tax avoidance. *J. Account. Econ* 2015, 60, 1–17.

Bayar, O., Huseynov, F., & Sardarli, S. (2018). Corporate governance, Tax avoidance, and financial constraints. *Financial Management*, 47(3), 651-677.

Berle, A.A., Jr. and Means, G.C. (1932), *The Modern Corporation and Private Property*, Macmillan, New York, NY.

Boodhoo, Roshan. (2009) . Capital Structure and Ownership Structure: A Review of Literature. *The Journal of Online Education*, 9: PP.1-8.

Desai, M.A. Dharmapala, D (2009). "Corporate Tax Avoidance and Firm Value", *Review of Economics and Statistics*, Vol. 91, PP. 537-546.

Dyreg, S.D.; Hanlon, M.; Maydew, E.L. Long-Run Corporate Tax Avoidance. *Account. Rev.* **2008**, 83, 61–82.

Dyreg, S.D.; Hanlon, M.; Maydew, E.L. The Effects of Executives on Corporate Tax Avoidance. *Account. Rev.* 2010, 85, 1163–1189.

Firmansyah, A., & Triastie, G. A. (2020). The role of corporate governance in emerging market: Tax avoidance, corporate social responsibility disclosures, risk disclosures, and investment efficiency. *Journal of Governance and Regulation*/Volume, 9(3).

Goh, B.W.; Lee, J.; Lim, C.Y.; Shevlin, T. The Effect of Corporate Tax Avoidance on the Cost of Equity. *Account. Rev.* 2016, 91, 1647–1670.

Guenther, D. A., Matsunaga, S. R., & Williams, B. M. (2017). Is tax avoidance related to firm risk?. *The Accounting Review*, 92(1), 115-136.

Guenther, D., Matsunaga, S. W. (2013) . Tax avoidance, tax aggressiveness, tax risk and firm risk, Working Paper, University of Oregon, Eugene.

Hanlon, M. & S. Heitzman .(2010). A Review of Tax Research, *Journal of Accounting and Economics*, 50.

Hanlon, M.; Heitzman, S. A review of tax research. *J. Account. Econ.* 2010, 50, 127–178

Hasan, I.; Hoi, C.K.S.; Wu, Q.; Zhang, H. Beauty is in the eye of the beholder: The effect of corporate tax avoidance on the cost of bank loans. *J. Financ. Econ.* **2014**, 113, 109–130.

Hassan, Y., Hijazi, R., & Naser, K. (2017). Does audit committee substitute or complement other corporate governance mechanisms: Evidence from an emerging economy. *Managerial Auditing Journal*

- Hong, O.H.; Ko, J.K.; Park, H.J. The Effect of Internal Information Environment on Tax Avoidance and Tax Risk. *Korean Account. J.* 2018, 27, 79–112.
- Jati, A. W., Ulum, I., & Utomo, C. (2019). Tax avoidance, corporate governance and financial performance of companies registered in the Jakarta Islamic Index. *Jurnal Reviu Akuntansi dan Keuangan*, 9(2), 214-225.
- Kang, J. Tax Avoidance, Firm Value and Tax Risk. *Korea Int. Account. Rev.* **2018**, 78, 245–270.
- Kang, J.; Ko, J. Tax Avoidance, Firm Value and Corporate Governance. *Korean Account. Rev.* 2014, 39, 147–183.
- Kovermann, J. (2018). "Tax avoidance, tax risk and the cost of debt in a bank-dominated economy", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 33 Issue: 8/9, pp.683-699, <https://doi.org/10.1108/MAJ-12-2017-1734>.
- Lee, J.; Kim, S.; Kim, E. Designation as the Most Admired Firms to the Sustainable Management of Taxes: Evidence from South Korea. *Sustainability* **2021**, 13, 7994.
- Lim, R. (2009). The relationship between corporate governance and accounting conservatism. The University of New South Wales.
- Montenegro, T.M. Tax Evasion, Corporate Social Responsibility and National Governance: A Country-Level Study. *Sustainability* **2021**, 13, 11166.
- Park, Joonho., Youl Ko, c., Jung, H., & Yong-Seok Lee, Y, S. (2016). Managerial Ability and Tax Avoidance: Evidence from Korea. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, Vol. 23(4): 449– 477.
- Park, S.W. Tax Avoidance and Managerial Rent Extraction. *Korean Account. Rev.* 2018, 43, 183–223.
- Rohyati, Y., & Suripto, S. (2021). Corporate Social Responsibility, Good Corporate Governance, And Management Compensation Against Tax Avoidance. *Budapest International Research And Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities And Social Sciences*, 4(2), 2612-2625.
- Shackelford, D.A.; Shevlin, T. Empirical tax research in accounting. *J. Account. Econ.* **2001**, 31, 321–387.
- Shevlin, T.; Urcan, O.; Vasvari, F.P. Corporate Tax Avoidance and Public Debt Costs. *J. Am. Tax. Assoc.* **2020**, 42, 117–143.
- Sugiyanto, S., Febrianti, F. D., & Suripto, S. (2020). Good Corporate Governance And Tax Avoidance To Cost Of Debt With Growth Opportunityas Moderating (Empirical Study On Manufacturing Company And Finance Service Listed In Idx 2015-2019). *The Accounting Journal Of Binaniaga*, 5(2), 123-140.
- SUNARTO, S., WIDJAJA, B., & OKTAVIANI, R. M. (2021). The effect of corporate governance on tax avoidance: The role of profitability as a mediating variable. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 217-227.
- Wilson, R.J. An Examination of Corporate Tax Shelter Participants. *Account. Rev.* **2009**, 84, 969–999.

Investigating the Effect of Financial Restrictions on the Relationship Between Managers' Compensation and the Performance of Listed Firms the Tehran Stock Exchange

Hassan Ahmadi¹

Mohammad Ali Modiri²

Majid Heidari³

Abstract

Taxes constitute one of the largest cost items for most firms, thus providing firms with a strong incentive to reduce their tax burden through a method known as tax avoidance. Increase debt, reduce the expected costs of bankruptcy and default risk, and ultimately reduce the cost of debt. Tax risk can be caused by the company's tax planning strategies, therefore, the purpose of this research is to investigate the impact of tax avoidance on tax risk with regard to the role of corporate governance moderator in companies listed on the Tehran Stock Exchange. The statistical sample of the research is companies listed in the Tehran Stock Exchange during the years 2016 to 2022 with a sample of 133 companies. Multivariate linear regression and combined data using the generalized least square model have been used to test the hypothesis. The results of the first hypothesis test showed that tax avoidance has a significant and negative effect on tax risk. Also, the results of the second hypothesis test showed that tax avoidance has a significant and inverse effect on tax risk due to the moderating role of corporate governance. The results of multivariate analyze show that companies that avoid paying taxes pay higher interest rates on their debts. Obviously, creditors consider tax avoidance as a source of credit risk.

Keywords

tax avoidance, corporate governance, tax risk

1 PhD in accounting, director of the master's department of Kherd Bushehr non-profit higher education institute, Bushehr, Iran. Email: Ahmadihassan80@yahoo.com

2 Graduated in financial management, Kherd Bushehr Institute of Higher Education, Bushehr, Iran.

3 Graduated in financial management, Kherd Bushehr Institute of Higher Education, Bushehr, Iran.